Naar een volwassen gebiedsvisie voor haven, stad en regio

De Rotterdamse haven staat aan het begin van een ingrijpende verandering. De haven moet verduurzamen, nieuwe energieketens ontwikkelen en economisch sterk blijven. Tegelijkertijd staat de leefomgeving onder druk. Er is behoefte aan ruimte voor natuur, gezondheid, recreatie, bereikbaarheid en woningbouw.

De VVBV ziet deze opgaven niet als losse dossiers. Ammoniak, waterstof, elektrolysers, krakers, wind op zee, hoogspanningsstations, leidingen, kernenergie, woningbouw en mogelijke uitbreiding in zee zijn onderdelen van één grotere gebiedsopgave.

De centrale vraag is daarom niet alleen: **Waar vindt de haven nog ruimte?**

De bredere vraag is: **Hoe richten wij het havengebied en de omliggende regio zo in dat ontwikkeling, veiligheid, gezondheid, woningbouw en leefbaarheid ook op lange termijn met elkaar in balans blijven?**

De haven schuift historisch naar het westen

De ontwikkeling van Rotterdam laat al lang een duidelijke beweging zien. Zware havenfuncties zijn geleidelijk verder naar het westen geschoven. De stad heeft daarna delen van de vrijgekomen ruimte opnieuw ingevuld met wonen, werken, voorzieningen en stedelijke functies.

Dat oude patroon verdient opnieuw aandacht.

Wanneer nieuwe zware of risicovolle functies nodig zijn, horen zij bij voorkeur op locaties waar zij het beste passen: verder van woongebieden, nabij diep water, met goede infrastructuur, voldoende veiligheidsruimte en voldoende bereikbaarheid voor hulpdiensten.

Tegelijk moet aan de oostzijde van het havengebied zorgvuldig worden gekeken waar ruimte kan ontstaan voor woningbouw, gemengde functies, groen, recreatie en verbetering van de leefomgeving.

De toekomst van de haven kan dus niet los worden gezien van de toekomst van de stad en de regio.

Niet alleen hectares, maar ook veiligheidsruimte

Ruimtegebrek gaat niet alleen over vierkante meters grond.

Een terrein is pas bruikbaar wanneer ook de noodzakelijke milieuruimte, veiligheidsruimte en infrastructuur aanwezig zijn. Nieuwe ketens rond waterstof en ammoniak vragen niet alleen ruimte voor installaties, tanks en leidingen. Zij vragen ook aandacht voor

veiligheidsafstanden, transport, bereikbaarheid, hulpverlening, geluid, luchtkwaliteit, natuur en gezondheid.

Daarom moet het beoordelingskader breder zijn dan een kavellijst. Het moet zichtbaar maken wat de optelsom van ontwikkelingen betekent voor het gebied als geheel.

Onzekerheid vraagt om een corrigeerbare aanpak

Niemand weet precies hoe snel de fossiele industrie afbouwt. Niemand weet precies hoe snel nieuwe ketens rond ammoniak, waterstof, elektrolysers en krakers groeien. Ook is onzeker hoeveel ruimte werkelijk nodig is, welke techniek zich doorzet en welke functies uiteindelijk in Rotterdam moeten landen.

Daarmee ontstaat een lastig dilemma.

Wie te vroeg te veel uitbreidt, kan later ontdekken dat er onnodig veel grond is aangelegd. Wie te lang wacht, kan later ontdekken dat noodzakelijke ruimte niet meer tijdig beschikbaar is.

De VVBV pleit daarom voor een derde route: een corrigeerbare gebiedsstrategie.

Dat betekent:

- tijdig onderzoeken;
- ruimteopties openhouden;
- niet direct het maximum aanleggen;
- werken met fasen en beslispoorten;
- aannames steeds opnieuw toetsen;
- alternatieven levend houden;
- aanpassen, vertragen of stoppen mogelijk houden.

Een besluit is pas verantwoord wanneer nieuwe kennis nog echt tot een andere koers kan leiden.

Een ruimtelijke reserve met dubbele waarde

Een eventuele uitbreiding in zee moet niet alleen worden beoordeeld als extra grond voor industrie.

Zij kan ook onderdeel worden van een bredere herschikking van het gebied. Wanneer zware functies verder naar het westen kunnen schuiven, kan aan de oostzijde ruimte ontstaan voor woningbouw, verbetering van de leefomgeving en betere scheiding tussen risicovolle functies en woongebieden.

Daarmee krijgt een ruimtelijke reserve een dubbele maatschappelijke betekenis.

Zij kan ruimte bieden aan noodzakelijke havenfuncties wanneer die werkelijk nodig zijn. Maar zij kan ook helpen om elders ruimte vrij te maken voor wonen, groen, recreatie en leefbaarheid.

Dat vraagt wel om tijdige keuzes. Een terrein dat opnieuw voor tientallen jaren wordt vastgelegd voor zware industrie, kan niet tegelijkertijd bijdragen aan woningbouw of herstel van de leefomgeving.

Van project naar gebied

De VVBV vraagt daarom om een gebiedsvisie waarin niet het afzonderlijke project centraal staat, maar de ontwikkeling van het geheel.

Die visie moet antwoord geven op vragen als:

- Welke functies moeten werkelijk in de Rotterdamse haven landen?
- Welke functies horen bij diep water en zware infrastructuur?
- Welke risicovolle functies moeten verder van woongebieden worden geplaatst?
- Welke terreinen kunnen op termijn vrijkomen voor woningbouw of lichtere functies?
- Hoe worden natuur, recreatie en gezondheid versterkt?
- Hoe blijft de haven bereikbaar bij incidenten en verstoringen?
- Wie bewaakt de cumulatie van risico's?
- Wie kan tijdig zeggen dat een ontwikkeling niet meer verantwoord is?
- Hoe wordt voorkomen dat tijdelijke ruimteclaims vanzelf permanent worden?

Een moderne wereldhaven kan ook begrenzen

De VVBV is niet tegen de ontwikkeling van de haven. De haven is van groot economisch en maatschappelijk belang. Ook de energietransitie vraagt om nieuwe ruimte, nieuwe infrastructuur en nieuwe keuzes.

Maar een moderne wereldhaven moet niet alleen kunnen groeien. Zij moet ook kunnen ordenen, leren, herijken en begrenzen.

De kwaliteit van de toekomst wordt niet alleen bepaald door wat mogelijk wordt gemaakt, maar ook door wat tijdig wordt voorkomen.

Daarom vraagt de VVBV om een gebiedsvisie waarin havenontwikkeling, woningbouw, veiligheid, gezondheid, natuur en leefbaarheid niet achteraf aan elkaar worden gekoppeld, maar vanaf het begin als één samenhangende opgave worden behandeld.

De toekomst van Voorne, de haven en de regio verdient geen optelsom van losse projecten, maar een zorgvuldig ontworpen gebiedsstrategie.

De kern van die strategie is eenvoudig: ontwikkel waar dat nodig is, verschuif waar dat verstandig is, bescherm waar dat moet, en houd het systeem corrigeerbaar.